

КОМУНІКАЦІЯ ЧЕРЕЗ ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Петер Гогола

ЛІС і річні кільця

gogola@lesmedium.sk

„Слово має легкість вітру та силу грому“

Віктор Гюґо

ВВЕДЕННЯ У ПРОБЛЕМАТИКУ

Отримання і передача інформації з самого початку існування людства були основною умовою його розвитку. Виникнення людської мови стало важливою віхою в історії цивілізації. Спочатку інформація передавалася тільки в усній формі або за допомогою сигналів (дим, удари по резонуючому предмету). Приблизно у 3 500 до н.е. у Месопотамії та на Центральному Сході з'явилося перше просте малюнкове письмо (пиктограма). Пізніше шумери використовували клинопис, єгиптяни записували інформацію за допомогою ієрогліфів, фінікійці створили приголосні й так званий північносемітський алфавіт, у якому були 22 літери.

Окремий розділ творить письмо азійських народів. Наше сучасне письмо виникло у 7 столітті н.е. Фундаментальним проривом у поширенні письмової інформації став винахід друку. Німецький ювелір Йоганн Гутенберг приблизно у 1450 році виготовив матрицю з твердого металу, яку можна було використовувати постійно, у різних комбінаціях. Це створило широкі можливості розповсюдження друкованих видань у великих кількостях, що раніше було неможливо з рукописами.

XX століття принесло важливу революційну зміну у розповсюдженні інформації. Розмах і масове поширення друкованих засобів масової інформації (газети, журнали), розвиток радіомовлення у 20-х роках, поширення телебачення після Другої світової війни, розвиток інтернету у дев'яностих роках. Специфічну форму поширення інформації приніс бум

соціальних мереж. Усе це спричинило величезний надлишок інформації. Друковані та електронні засоби масової комунікації мають за мету охопити максимально широку групу одержувачів інформації.

Необхідність для засобів масової інформації (ЗМІ) охоплювати усіх, а тому звертатися до «середньостатистичного реципієнта», окрім всього іншого має за наслідок те, що пропонована інформація подається, як правило, на загальнозрозумілому рівні. Це призводить до узагальнення, спрощення, неточного або банального формулювання і т.п., через що загальноосвічені одержувачі (які складають більшість), сприймають основні речі та прості образи без того, щоб замислюватися над їхньою сутністю.

У загальному можна визначити сучасний стан медіа-середовища таким чином:

- а) обсяг інформації, яка доступна практично без обмежень, зростає в геометричній прогресії
- б) швидкість розповсюдження інформації є вищою, ніж будь-коли до цього
- в) насиченість інформацією призводить до того, що людина змушена сортувати одержану інформацію, обробляти або відмовлятися її приймати
- г) нерідко під виглядом поширення інформації поширюється реклама та пропаганда.

ПОІНФОРМОВАНІСТЬ ГРОМАДСЬКОСТІ ПРО ЛІСИ, РОБОТУ ЛІСІВНИКІВ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ СУСПІЛЬСТВА

У вступі представлено ситуацію, завданням якої є надання громадськості інформації про роботу лісівників та її значення для суспільства. Це здається дуже складним завданням, але це не так. Попит на інформацію існує постійно, важливо розуміти, як потрібно обробляти інформацію, щоб журналіст з нею вмів і хотів працювати. В інтересах лісового господарства здійснювати проактивну комунікацію, тобто доводити актуальну, привабливу та позитивну інформацію, оброблену у зрозумілому для громадськості вигляді, з постійним підкресленням значення лісу і його екосистемних послуг для здоров'я та життя суспільства. А з цим

невід'ємно пов'язане історичне завдання лісового господарства, яке завжди виконувало суспільне замовлення на оновлення та збереження лісів. Метою публікування інформації про ліси, лісове господарство та їхнє значення для суспільства є:

- a) сприяти розумінню значення лісу для підвищення якості життя
- b) інформувати про роботу лісівників, підкреслюючи їх заслуги у лісовідновленні
- c) формувати у широкої громадськості екологічну свідомість та спільну відповідальність за стан довкілля.

У кінцевому результаті кожна лісівнича установа повинна мати амбіцію презентувати результати своєї праці, інформувати громадськість за допомогою ЗМІ про сенс та значення своєї роботи відповідно до вищезазначених цілей. Існує кілька інструментів для досягнення цих цілей. Основним та найчастіше

використовуваним є **прес-реліз**.

ПРЕС-РЕЛІЗ – ОСНОВНИЙ ІНСТРУМЕНТ СПІЛКУВАННЯ ЗІ ЗМІ

Прес-реліз – це актуальна інформація. В першу чергу він призначений для журналіста, котрий опрацьовує зміст прес-релізу для ЗМІ, де він/вона працює (газети, радіо, телебачення, інтернету). Одержувачу інформації зміст прес-релізу має надати цінні, цікаві і сучасні знання. Добре написаний прес-реліз, доповнений цікавими додатками (фото, відео, аудіо, мапи), є цінним матеріалом для журналіста, ставлення якого до інформації може істотно вплинути на її інтерпретацію. Тому при написанні прес-релізу важливо і необхідно знати основні правила і процедуру його створення.

До принципів написання прес-релізу належать:

- a) актуальність – завжди інформуємо про нові та актуальні події або факти;
- b) стислість і розумна лаконічність – не має бути надто коротким, ані надто довгим, хоча обсяг й залежить від теми і конкретного змісту;
- v) розподіл інформації від найважливішої до менш важливої (принцип оберненої піраміди);
- г) щирість та автентичність – використання цитати зацікавленої особи підвищує достовірність поданої інформації;

д) додана вартість інформації, яка підвищує її привабливість для журналістів і громадськості, полягає у цікавих порівняннях, в наочному представленні інформації так, щоб відповідним чином працювала уява користувачів інформації;

е) граматична та стилістична правильність тексту;

є) забезпечення додатків (фотографії, відео, зображення, графіки, звукові записи, посилання на відповідну інформацію) підвищує привабливість повідомлень для одержувача в залежності від типу ЗМІ (редактор радіо оцінить MP3, редактор газети – якісне фото).

Наповнення прес-релізу

а) Назва/ Заголовок

б) Дата і місце його написання

в) Вступ, який повинен містити суть усього повідомлення і відповідати на питання: хто?, що?, де?, коли?, як ? і чому?

г) Основа повідомлення – детальна інформація про предмет, контекст, причини та наслідки наведеної інформації. Важливо надавати інформацію залежно від її важливості.

д) Інформація про організацію, яка підготувала прес-реліз, або те, що є предметом її діяльності (*не обов'язково повинні бути включені в прес-реліз*).

е) Контактна особа - ім'я, адреса електронної пошти та номер телефону; посилання на інші джерела інформації, веб-сайт, Facebook або Twitter. (Практичним є подати цю інформацію у кінці документа, якщо у Вас є підготовлений шаблон для прес-релізів).

Рекомендації та практичні поради для написання прес-релізів

На веб-сторінці www.tlacovasprava.sk, створеній командою людей з PR-індустрії і редакторів загальнословацьких ЗМІ, зібрані основні правила для написання хорошого і успішного прес-релізу.

1. Змістом прес-релізу є **актуальна інформація** про Вашу організацію, послуги або продукт. Ви повинні усвідомити, що це не рекламна стаття чи блог.

2. При написанні прес-релізу **найважливіші та найновіші факти потрібно наводити на початку**, а вже потім звертати увагу на деталі, довідкову інформацію.

3. Ретельно продумайте **обсяг** вашого прес-релізу: він не має бути дуже коротким або дуже довгим. Обсяг змінюється залежно від ситуації, золоту середину становить близько 500 слів з додатковою інформацією включно (інформацією про вашу організацію та контакти).

4. Основним ядром прес-релізу має бути **одна актуальна цитата** з наведенням її контексту.

5. Якщо хочете надати **більше новин**, підготуйте для кожної з них окремий прес-реліз протягом певного часового проміжку.

6. Привабливішим для людей є прес-реліз з **цитатами, посиланнями, графікою, таблицями, фотографіями** або **відео додатком**.

7. Альфа і Омега прес-релізу – це **короткий, конкретний заголовок** (назва). Зверніть на це належну увагу!

8. Неприпустимим є опублікування прес-релізу з **граматичними помилками** (це стосується також перекладу на іноземні мови у випадку поширення в інших країнах світу).

9. Використовуйте **зрозумілу мову**: якщо існує еквівалент слова у національній мові, оминайте використання іншомовних виразів.

10. Прес-реліз має мати **власне «свідоцтво про народження»**, яке містить таку інформацію:

- Хто підготував або поширює повідомлення
- Де підготували прес-реліз (місце)
- Коли підготували прес-реліз (дата опублікування)
- Контакти для зворотного зв'язку (телефон, e-mail, адреса)
- Джерела додаткової інформації (www, twitter, facebook тощо)

11. Найголовніше – простота! З прес-релізом будуть працювати і далі (ЗМІ, блогери і т.п.), тому його **форма** має бути **мінімалістичною**. Кожен макрос, шрифт чи частина ускладнюють роботу з прес-релізом.

12. Люди шукають **конкретну інформацію** – загальної їм вистачає. Що унікальніший предмет Вашого повідомлення, то швидше він стає предметом пошуку ваших клієнтів.

13. **Не надсилайте Ваші повідомлення будь-кому!** Так Ви можете досягнути протилежного ефекту і відлякати людей/ журналістів. Шукайте отримувачів, які мають зацікавлення щодо прес-релізу або надайте їм можливість, щоб вони знайшли Ваш прес-реліз.

14. Після прес-релізу (прес-анонсу), у якому **наперед повідомляється про подію**, яка відбудеться (напр., запрошення), має бути наступна інформація про те, **як подія відбулася**, а найкраще з фотогалереєю.

Поширення прес-релізу

Спосіб поширення прес-релізу, який на сьогоднішній день найбільше використовується, це надсилання через e-mail на адресу журналістів, або інформаційних агентств (TASR, SITA, або ШТК). Рекомендуємо створити каталог журналістів, що займаються питаннями природи та лісу.

Іншим варіантом є надсилання повідомлення в інформаційні агентства та інтернет-портали, які часто публікують повідомлення у якості послуги, тобто за окрему плату. Але існують портали, які дозволяють безкоштовно розповсюджувати прес-релізи.

Корисно зробити архів прес-релізів, постійно доступний для журналістів. В ідеалі – на веб-сайті організації або у групі facebook.

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА

Зразок прес-релізу

Палата лісівників апелює: «Нам не потрібна країна без тіні»

ПРЕС-РЕЛІЗ

Зволен 25.04.2016

У п'ятницю 22 квітня, день, коли у м. Зволен були святково відкриті ювілейні X Дні Лісу, відбулося також 12 засідання Загальних зборів Палати лісівників Словаччини. У засіданні також взяли участь керівник службового управління Міністерства сільського господарства та регіонального розвитку Ярослав Реґец та президент палати мисливців Тібор Лебоцький.

Голова Словацької палати лісівників Ярослав Шулек у звіті про діяльність оцінив активність палати за минулий рік, присвятив увагу програмній заяві уряду, повідомив про підписання Меморандуму про зменшення вчинення шкоди тваринами у лісах, про лісогосподарування на сталих засадах з тим, щоб ліси могли виконувати необхідні суспільно-важливі функції, про вимоги щодо компетентності професійних лісників, а також про проблематику ставлення до охорони природи.

Подальша дискусія членів палати стосувалася фактів, пов'язаних з драматичним зростанням проблеми з короїдами у ялинових лісах, а також зі значним зменшення частки дуба у видовому складі лісів Словаччини.

Дуже важливі речі констатував також голова урбарних лісів Бобровец Томаш Гртка: «Уже два роки ми працюємо зі скаргами про вчинки з боку *управління ТАНАПу, ГО «ПРАЛЕС»», ГО «Влк», якими намагаються нас залякати та змусити не здійснювати заходи з боротьби зі шкідниками*». Така ситуація, коли землевласникам охоронних лісів забороняють боротися із наслідками лиха, що сталося у травні 2014 року, є обмеження конституційних прав на використання власності та водночас порушення закону про ліси. Палата лісівників за допомогою усіх правових засобів однозначно хоче стати на бік урбарних лісів Бобровец та протистояти тому, щоб через безвідповідальне експериментування під назвою «охорона природи» Словаччина стала «країною без тіні».

Частиною загальних зборів було святкове «хрещення» документального фільму «Країна без тіні». У фільмі йдеться про значення здорових дерев для людини та природи у цілому для густонаселеної Словаччини. Головну пісню до фільму з емоційним текстом заспівала Зузана Смананова.

Палата лісівників Словаччини, вул. Штудентська, 20, 960 01 м. Зволен

Телефон: 045/533 56 82

інж.Марія Бієсова +421 918 444 300

інж. Марія Жіакова +421 918 333 808

e-mail: slsk@slsk.sk

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

PETRANOVÁ, D., MAGÁL, S. 2011: Marketingová komunikácia a Media Relations. Fakulta masmediálnej komunikácie Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 262 s.

ISBN 978-80-8105-332-0

PŘIKRYLOVÁ, J., JAHODOVÁ, J., 2010: Moderní marketingová komunikace. Grada, Praha, 303 s.

ISBN 978-8024-736-228

SVOBODA, V. 2009: Public Relations - moderně a účinně. Grada, Praha, 239 s.

ISBN 978-80-2472-866-7

ПРИРОДНЕ БАГАТСТВО РЕГІОНУ

Рудольф Навратіл

НЛЦ – ІНСТИТУТ ЛІСОВОГО НАВЧАННЯ І КОНСУЛЬТУВАННЯ ЗВОЛЕН

navratil@nlcsk.org

«Якщо житимеш у злагоді з природою, ніколи не збіднієш.
Якщо житимеш так, як радять люди, ніколи не розбагатієш»

Луцій Анней Сенека

ВВЕДЕННЯ У ПРОБЛЕМАТИКУ

Словаччина – країна, що славиться своєю природною красою і багатством флори і фауни. Великі площі лісів, повних життя, печери і прірви, водоспади, глибокі долини і ущелини, піщані дюни і соснові ліси, природні травертини (вапнякові туфи), льодовикові озера, тихі низинні річки, різноманітна гірська місцевість, найбільший карстовий регіон у Центральній Європі, найменше високогір'я у світі з найвищою вершиною Карпатських гір. У Словаччині знаходиться 9 національних парків, 14 ландшафтних заповідників і 1108 малих охоронюваних територій (станом на 31.12.2015). І все це у країні з площею менше 50 000 км². Ці природні багатства приваблюють все більше і більше відвідувачів, поціновувачів природи, які хочуть присвятити свій вільний час знайомству зі словацькою природою.

Лісові гіді пропонують у своїх програмах пригодницьке вивчення окремих об'єктів охорони природи і тим самим сприяють більш глибокому пізнанню країни.

Багато з цих об'єктів мають статус охоронюваних територій, що перебувають під різними ступенями захисту природи відповідно до чинного законодавства.

Управління охоронюваними територіями у Словаччині, у тому числі їх реєстрацію, забезпечують організації відомства Міністерства охорони навколишнього середовища (МОНС Словаччини). База даних охоронюваних територій на даний час доступна в Інтернеті і може бути джерелом корисної інформації як для відвідувачів, так і для лісових гідів. У цьому розділі ми пропонуємо огляд окремих джерел інформації.

З історії охорони природи відомо, що першою заповідною територією у Словаччині була проголошена у 1876 р. Кветниця у Велицькій долині у Високих Татрах. І це лише через чотири роки після заснування найстарішого національного парку в світі – Єллоустоунського національного парку (1 березня 1872). Пізніше Кветниця стала частиною Татранського національного парку та Національного заповідника Велицька долина. Поступово територія охоронюваних областей збільшувалась, наприклад: у 1913 році територіями Доброцького та Бадинського пралісів, а 18 грудня 1948 року Словацька національна рада заснувала перший національний парк у Словаччині – Татранський національний парк. Збільшення кількості охоронюваних територій зумовило необхідність їхньої реєстрації.

Першими офіційними списками охоронюваних територій були «*Вісник Міністерства освіти і культури Чехословацької Республіки*» (робочий зошит 2/1934 р.) та «*Шкільні вісті*» (зошит 7/1950 р.). Система охорони природи у Словаччині поступово розвивалася як організаційно, так і законодавчо. Першим спеціальним законом про охорону природи та довкілля у Словаччині став *Закон Словацької національної ради № 1/1955 Зб. СНР Про державну охорону природи*. На сьогодні основним законодавчим документом про охорону природи і ландшафту Словацької республіки є *Закон НРСР № 543/2002 З.з. «Про охорону природи і ландшафту»* зі змінами і доповненнями. Відповідно до цього Закону та підзаконних актів Міністерства охорони навколишнього середовища. № 24/2003 З.з. офіційним реєстром охоронюваних територій і охоронюваних дерев Словацької Республіки є «*Державний реєстр особливо охоронюваних елементів природи і ландшафту*».

ДЕРЖАВНИЙ РЕЄСТР ОСОБЛИВО ОХОРОНЮВАНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ПРИРОДИ І ЛАНДШАФТУ

За ведення державного реєстру особливо охоронюваних елементів природи і ландшафту відповідає Словацький музей охорони природи і спелеології (SMOPAJ), що здійснює свою діяльність у співпраці з Державним управлінням охорони природи (ŠOP SR), Словацьким агентством з питань навколишнього середовища (SAŽP) та Управлінням словацьких печер (SSJ). Цей реєстр складається з:

- › бази даних охоронюваних територій і охоронюваних дерев
- › природового каталогу територій і дерев, що перебувають під охороною
- › збірки документів про території та дерева, що перебувають під охороною.

Хоча національний реєстр особливо охоронюваних елементів природи і ландшафту створено головним чином для потреб природоохоронних органів, витяги з нього є загальнодоступними за адресами:

- › **перелік невеликих охоронюваних природних територій**

<http://uzemia.enviroportal.sk>

Реєстр містить інформацію про невеликі охоронювані території у Словаччині за категоріями *Національний природний заповідник, Природний заповідник, Національна природна пам'ятка, Пам'ятка природи, Заказник і Охоронюваний ландшафтний елемент*. У реєстрі можна здійснювати пошук відповідно до адміністративного поділу, категорії, розміру, року проголошення територією, що перебуває під охороною і так далі. У списку є інформація про масштаб та рівень захисту охоронюваної території, її розташування на карті і законодавчі регулювання щодо оголошення, зміни або скасування такого статусу.

- › **перелік дерев, що перебувають під охороною**

<http://stromy.enviroportal.sk>

Реєстр містить каталог охоронюваних дерев у Словаччині. Охоронювані дерева – це окрема категорія охорони природи, і так само, як охоронювані види, охоронювані території, національні парки, приватні охоронні території і буферні зони, вони є одними з елементів природи і ландшафту, які перебувають під особливою охороною і зазначені у Збірці законів 543/2002 з охорони природи і ландшафту, з поправками. Про кожне з охоронюваних дерев можна знайти інформацію про його значення і причини перебування під охороною, про правовий захист, біометричні дані, включаючи фотографії та розташування на мапі.

Ovzdušie Voda Pôda Odpady Geológia Ochrana prírody EIA/SEA IPKZ + NRZ Environmentálne škody Environmentálne záťaž

[Katalóg chránených stromov](#)

enviroportal.sk » Katalóg chránených stromov

Všeobecné informácie

Úvod   **VÝZNAMNÉ STROMY A ICH OCHRANA**

Už od nepamäti prejavoval človek záujem o stromy. Spočiatku využíval najmä ich priame úžitkové hodnoty. Poskytovali mu potravu a liečivá, drevo na oheň alebo na výrobu nástrojov a zbraní, stavebný materiál na stavbu obydľia a lodí, surovinu na výrobu hračiek pre deti a ozdôb pre ženy. Zároveň mu poskytovali tieň pred páliacim slnkom a úkryt pred nepriateľom a inou nepohodou.

Stromy, najmä tie staré, sa postupne stávali predmetom kultu. Ako nemí svedkovia minulosti si získavali zaslúženú úctu starých národov. Boli uctievané a teda prirodzeným spôsobom aj chránené. Úcta k nim sa prenášala z generácie na generáciu. Napríklad lipa sa stala symbolom Slovanov, dub Germánov a sakura Japoncov. Niektoré národy sveta majú strom v štátnom znaku, alebo na štátnej zástave, napríklad céder na zástave Libanonu a javor na zástave Kanady.

Stromy sú častým objektom básnikov, maliarov, fotografov alebo ľudových liečiteľov, sú posolstvom minulosti, ktoré odovzdávame budúcim generáciám. Ich poznávanie a ochrana je prejavom kultúry každého národa. Dokážu nás zaujať svojim mohutným vzrastom, veľkým fyzickým vekom, zvláštnym habitom neopakovateľnej estetickej hodnoty, nezvyčajným tvarom kmeňa, pestrosťou farieb kvetov alebo listov a samozrejme kvalitou genetického materiálu, ktorý v sebe skrývajú.

Na Slovensku sa ochrane starých stromov začala venovať veľká pozornosť najmä v druhej polovici 20. storočia, kedy bolo zaevidovaných najviac významných stromov. V októbri 1955 bol Slovenskou národnou radou prijatý zákon č.1/1955 o štátnej ochrane prírody, podľa ktorého mohli byť významné stromy a ich skupiny vyhlásené za chránený prírodný výtvor alebo chránenú prírodnú pamiatku.

O štyridsať rokov neskôr, 1. januára 1995, nadobudol účinnosť zákon Národnej rady Slovenskej republiky č.287/1994 Z.z. o ochrane prírody a krajiny. Podľa § 34 tohto zákona mohli byť kultúrne, vedecky, ekologicky, krajínovtvarne alebo esteticky mimoriadne významné stromy alebo ich skupiny vrátane stromoradií vyhlásené za chránené. Rovnakú stratégiu ochrany významných stromov prijal aj nový zákon o ochrane prírody a krajiny, **zákon č. 543/2002 Z. z.**, s účinnosťou od 1.1.2003 (§

Інші інформаційні джерела

Інтернет-сторінки Державного управління охорони природи (ŠOP SR), конкретних національних парків та ландшафтних територій, що перебувають під охороною, Словацького музею охорони природи і спелеології (SMOPAJ) та Управління словацьких печер (SSJ) пропонують набагато більше інформації про охоронювані території, такої, як звіти і огляд щорічних змін в охоронюваних територіях. На сторінці Словацького музею охорони природи і спелеології можна знайти, наприклад, реєстр усіх зареєстрованих у Словаччині печер, яких є більше, ніж 7000. Сторінка Управління словацьких печер пропонує інформацію про 12 печер, доступних для відвідувачів, та інші печери, робота у яких забезпечується іншими організаціями. Крім того, тут є інформація про 30 печер, що доступні для вільного відвідування, де допускається вільний вхід без гіда і в яких немає ризику пошкодження їх природних і культурних цінностей, а також у яких забезпечене безпечне пересування відвідувачів.

Пропоновані інтернет-додатки про різні об'єкти охорони природи створюються на основі інформаційних систем і баз даних Міністерства охорони навколишнього середовища, які призначені для громадськості. Вони містять дані, що стосуються усієї території Словаччини і їх актуальність забезпечують компетентні установи. Таким чином, вони є корисним джерелом інформації про природне багатство у будь-якому регіоні Словаччини, який може сприяти збагаченню знань відвідувачів.

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА

Завдання для Вас:

1. Знайдіть у базі даних державного реєстру елементи природи та ландшафту, що перебувають під особливою охороною, невеликі території у Вашій області, що перебувають під охороною. З'ясуйте, чи представлені в ньому наступні категорії: *Національний природний заповідник, Природний заповідник, Національна природна пам'ятка, Пам'ятка природи, Заказник і Охоронюваний ландшафтний елемент.*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Знайдіть у базі даних державного реєстру елементів природи і ландшафту, що перебувають під особливою охороною, дерева, що перебувають під охороною, у Вашій області. З'ясуйте породу охоронюваних дерев, які переважають у Вашому регіоні.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ІНТЕРНЕТ-ДЖЕРЕЛ

<http://uzemia.enviroportal.sk> – державний реєстр елементів природи і ландшафту, що перебувають під особливою охороною

<http://stromy.enviroportal.sk> – каталог дерев, що перебувають під охороною

www.smapaj.sk – Словацький музей охорони природи і спелеології

www.sopsr.sk – Державна охорона природи Словацької Республіки

www.ssj.sk – Управління словацьких печер

KRIŠTOF, M. 2015: Ochrana a starostlivosť o chránené stromy – metodická príručka. Štátna ochrana prírody SR, Banská Bystrica, 37 s.

ОСНОВИ НЕВІДКЛАДНОЇ ДОПОМОГИ У ЛІСОВОМУ ПРИРОДНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Андрей Каплявка

Словацький Червоний хрест

Kaplavka.Andrej@zoznam.sk

«Так як без крові, так само і без лісу людина не може жити»

Гасло проекту «Зелена крапля крові»

ВВЕДЕННЯ У ПРОБЛЕМАТИКУ

Під час перебування у лісовому природному середовищі може виникнути багато ситуацій, що вимагають надання першої допомоги. Перша допомога – це допомога, яка надається особі, що перебуває у небезпеці завдання шкоди здоров'ю або загибелі, до моменту прибуття професійних медиків без використання спеціальних допоміжних засобів, за допомогою власних рук і предметів, доступних у даній ситуації. Першу допомогу повинна вміти надавати кожна людина, незалежно від статі та освіти. Надання невідкладної допомоги у разі загрози життю, здоров'ю або майну є громадським інтересом і на законодавчому рівні гарантується Конституцією Словацької Республіки. Ненадання невідкладної допомоги може бути розцінене як кримінальний злочин, як зазначено у законі.

Кримінальний кодекс № 300/2005.

§ 177: «Той, хто не надасть людині, яка знаходиться під загрозою смерті, або у якої є симптоми важкої травми, необхідну допомогу, якщо він може зробити це без загрози для себе або іншого, карається позбавленням волі на строк до двох років».

Під час переміщення лісовою місцевістю або під час роботи в лісі людину підстерігають різні ситуації, які, як правило, не можуть бути передбачені. Однією з таких ситуацій є травма. Травми можуть бути пов'язані з туризмом та екскурсіями в лісі або можуть виникнути під час роботи в лісі (переломи, рвані рани від бензопили, тупі травми від сокири, різноманітних обвалів або завалів тощо). Нижче описані ситуації, які можуть виникнути в лісовій місцевості, і під час яких необхідно надати першу допомогу.

Розтягнення зв'язок гомілковостопного суглоба виникає через неправильне наступання на нерівній поверхні, коли трапляється раптове зміщення гомілковостопного суглоба, який знову повертається у вихідне положення.

Перша допомога: заспокоїти потерпілого, зафіксувати гомілковостопний суглоб еластичним бинтом або прикласти холодний компрес. Доставити потерпілого в сидячому положенні до лікаря-спеціаліста або викликати швидку медичну допомогу (далі – ШМД) за номером 112 або 155 (в Україні – 103).

Переломи трапляються при пошкодженні будь-якої кістки. Їх поділяють на відкриті, тобто коли фрагменти кісток проколюють м'язову тканину і шкіру, а в місці перелому стирчить осколок кістки або з'являється відкрита рана. Друга група складається із закритих переломів, тобто кісткові фрагменти зберігаються у м'язовій тканині і не пошкоджують шкіру.

Перша допомога: *закритий перелом* – заспокоїти потерпілого, пошкоджену кінцівку зафіксувати так, щоб вона не рухалася. Для іммобілізації слід використовувати доступні у тій чи іншій ситуації матеріали (палиці, гілки, дошки і так далі). При маніпуляції з пошкодженою кінцівкою слід запобігти утворенню відкритого перелому.

Перша допомога: *відкритий перелом* – перш за все слід обробити рану. Якщо на місці перелому відкрита рана, її потрібно прикрити стерильною марлею і акуратно обв'язати. Якщо на місці перелому стирчать кісткові фрагменти, їх не треба вибирати або намагатися повернути

у попереднє положення. Рану слід прикрити стерильною марлею, на краї рани необхідно прикласти валики з матеріалу для перев'язки (бинтів) та акуратно обв'язати. Після цього кінцівку необхідно іммобілізувати.

У разі перелому ноги і відсутності матеріалу для іммобілізації, шиною буде служити здорова нога, до якої в декількох місцях

матеріалом для перев'язки прив'язують пошкоджену ногу. Вузли повинні бути зав'язані на здоровій кінцівці. Після цього необхідно викликати службу невідкладної допомоги 155, 112 (в Україні – 103).

Інший тип травм – **різані рани**. Різані рани також небезпечні, оскільки можуть призвести до ампутації окремих частин або цілої кінцівки. Різані рани мають рівні краї, тому для зупинення кровотечі іноді досить притиснути краї рани один до одного і тим самим зупинити кровотечу.

Перша допомога: заспокоїти потерпілого, зупинити кровотечу, перев'язати рану і транспортувати постраждалого для професійного медичного обстеження, або зателефонувати за номером 112, 155 (в Україні – 103).

Під час виконання вищезгаданих дій слід дотримуватися важливих протишокових заходів:

тиша: психічний і фізичний спокій

тепло: перешкоджати втраті тепла – ковдра, ізоляція від підлоги

рідини: нічого не їсти і не пити, у випадку сильної спраги змочити губи

зменшення болю: обробка ран, іммобілізація

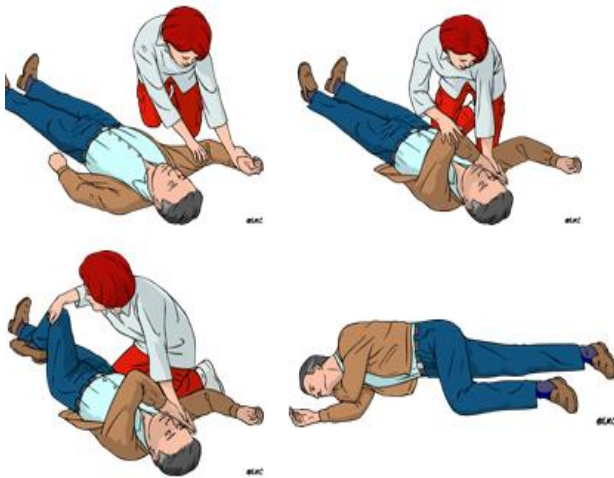
транспортування: у протишоковому положенні – в позиції лежачи з підібраними ногами

Непритомність

Непритомність – це небезпечний для життя стан, незалежно від причин його виникнення. Кожен стан непритомності без відповідної допомоги може означати смерть постраждалого. Саме тому слід звертати увагу на будь-який стан непритомності.

Перша допомога: При наданні першої медичної допомоги постраждалим у стані непритомності завжди, у першу чергу, перевіряємо основні життєві функції, а саме:

Свідомість – для перевірки цієї функції потрібно звернутися до потерпілого. Якщо він не відповідає, слід зробити болісний стимул, тобто злегка потрясти потерпілим або натиснути на грудну клітину. Якщо немає реакції на обидві дії, порушена одна з основних життєвих функцій - свідомість. Після цього перевіряємо іншу важливу функцію – дихання.

Дихання перевіряємо приклавши щоку до вуст і носа потерпілого, на щоці ми повинні відчувати повітря, що видихається, чути звуки дихання, очима маємо бачити підняття грудної клітини. Підняття грудної клітини – це пряма ознака дихання. Якщо є ознаки дихання, потерпілого слід розмістити у фіксованому положенні, зокрема у положенні на бік. **Кровообіг** перевіряють професійні медики.

Якщо потерпілий не дихає, перевірте рот. Якщо потерпілий має щось в роті, його потрібно очистити і злегка нахилити голову. Знову перевірити дихання. Якщо потерпілий починає дихати, потрібно зафіксувати його положення. Якщо не дихає, розпочати серцево-легеневу реанімацію (СЛР).

СЛР, дорослий потерпілий (від перехідного віку до старості).

- розмістіть долоню однієї руки на центральній частині грудної клітини

- долоні рук покладіть одна на одну
- з'єднайте пальці, не доторкайтеся грудної клітини
- натисніть на грудну клітину зі швидкістю 100-120 раз/хв. на глибину 5 см
- натиск дорівнює розслабленню
- якщо можливо, міняйтеся з іншою людиною кожні 2 хв. без порушення дихання
- потім нахиліть голову потерпілого і зробіть два вдихи.

30

2

Зателефонуйте до швидкої невідкладної допомоги за номером 112 або 155 (в Україні – 103).

Шоківі стани

Шок – це небезпечний для життя стан. Він виникає через недостатність кровообігу, адже кров доставляє до тканин кисень і забирає вуглекислий газ. Недостатність кровообігу призводить до того, що життєво-важливі органи, такі як мозок і серце, невідповідним чином забезпечуються киснем. Стан вимагає негайного лікування, щоб запобігти важкому пошкодженню або смерті. Причини шоку: найчастішою причиною шоку серед надзвичайних ситуацій у лісі є суттєва втрата крові або **геморагічний шок**. Шок розвивається при втраті 1,2 літра крові, що становить близько однієї п'ятої частини нормального обсягу.

Приблизна втрата рідини	Прояви в організмі
0,5 л	Не суттєвий вплив
до 2 л	Виділяються гормони, такі як адреналін, що прискорює імпульс і потерпілий починає потіти. Дрібні кровоносні судини закупорюються і кисень в крові переноситься на життєво важливі органи. З'являються симптоми шоку.
2 л або більше (понад 1/3 нормального об'єму організму дорослої особи)	Якщо втрата рідини або крові досягає цього рівня, пульс на зап'ясті (периферичний кровообіг) втрачається. Потерпілий, як правило, починає втрачати свідомість. Відбувається зупинка дихання і зменшення частоти серцевих скорочень

Перша допомога: якомога швидше зупинити кровотечу. Для зупинення кровотечі використовується туга пов'язка. Якщо кров просочується і тече, слід зняти пов'язку і здійснити пряме натискання на рану (двома або трьома пальцями). Це потрібно робити більше десяти хвилин або до прибуття медиків.

Анафілактичний шок – це сильна алергічна реакція, яка впливає на весь організм. У надчутливих людей може розвинутися через кілька секунд або хвилин після контакту з провокуючою речовиною і має потенційно смертельні наслідки. Можливі провокаційні чинники:

- Речовини (алергени), які потрапляють до організму крізь шкіру та повітря
- Ін'єкція специфічної речовини
- Укуси окремих видів комах
- Харчові продукти, наприклад, горішки, полуниця та інші

Симптоми шоку: Під час анафілаксії у кров викидаються хімічні речовини, які розширюють кровоносні судини і звужують бронхи, що призводить до різкого падіння кров'яного тиску і погіршення дихання. Язик, горло можуть набрякнути, збільшуючи ризик гіпоксії. Серйозно погіршується постачання киснем життєво важливих органів. Людина в анафілактичному шоці вимагає негайного лікування, ін'єкції адреналіну.

Перша допомога: заспокоїти потерпілого, щоб полегшити дихання і звести до мінімуму шок, поки не приїдуть медики. Алергіки повинні носити з собою антиалергійний пакет «EPI-PEN». Потрібно викликати невідкладну медичну допомогу за телефоном 112, 155 (в Україні – 103).

Перегрівання

Цей стан виникає у людей, які внаслідок тривалого перебування на сонці і потовиділення втратили велику кількість мінеральних речовин і рідини. Стан, як правило, розвивається поступово. Це впливає на людей, які не звикли до перебування у спекотних і вологих середовищах. У випадку перегрівання можуть виникнути:

- Головний біль, запаморочення, тяжкість і розгубленість
- Судоми в кінцівках і черевній стінці, блювота
- Потовиділення, сильний пульс
- Температура тіла понад 40 градусів Цельсія
- Гаряча і почервоніла шкіра

Перша допомога: заспокоїти потерпілого, перенести його у прохолодне приміщення. Охолоджувати його водою доти, доки температура не знизиться, давати питну воду з додаванням невеликої кількості кухонної солі, оскільки з організму вимиваються мінерали. Зателефонувати за номером 112, 155 (в Україні – 103).

Укус кліща

Кліщ – це невелика, схожа на павука, комаха. Він живе на пасовищах і в лісах. Впивається до шкіри тварини або людини і смочє кров. Кліщі можуть передавати різні інфекційні захворювання, тому необхідно видалити їх якомога швидше.

Перша допомога: видалити кліща. Похитуванням послабити голівку, намагаючись не розірвати кліща і не залишити голову у шкірі. Ніколи не намагайтеся задушити кліща олією або жиром. В обох ситуаціях кліщ випустить вміст свого шлунку під шкіру і таким чином збільшить ризик зараження. Місце продезінфікуйте та перевірте. У разі виникнення ускладнень, необхідно проконсультуватися з лікарем.

Симптоми зараження:

- Біль, набряк, почервоніння і температура біля місця укусу кліща
- Червоні сліди на шкірі
- Гарячка або лихоманка

Укус змії

У Словаччині у дикій природі живе п'ять видів змій, з яких тільки одна отруйна – гадюка звичайна, але її укус рідко закінчується смертельним результатом. Хоча укус змії зазвичай не є небезпечним, але діє жахливо. Дуже важливо заспокоїти людину, тому що якщо вона не рухається, отрута в організмі поширюється повільніше.

Симптоми зараження зміїною отрутою

- Дві точкові ранки від укусу зубами
- Нудота (погане самопочуття)
- Надмірне потовиділення, слиновиділення
- Пришвидшений пульс, температура, блідість та спрага

Перша допомога: потерпілого потрібно заспокоїти, посадити або покласти у лежаче положення. Зайві рух не бажані. На уражену кінцівку накласти шину і накласти вільну пов'язку. Зателефонувати за номером 112,155 (в Україні – 103). При необхідності можна дати пити рідину (чай, воду) в невеликій кількості.

Інші раптові стани

Колапс – якщо ви з'ясуєте, що людина падає або непритомніє, не намагайтеся тримати її у положенні стоячи. Допоможіть їй м'яко впасти на землю, помістіть у положення на спині, послабте одяг навколо шиї, а ноги підійміть на рівні 45 градусів від підлоги.

Епілептичний приступ викликаний значним руйнуванням електричної активності головного мозку. Якщо ми бачимо, що людина має впасти, потрібно допомогти їй впасти м'яко, щоб запобігти травмуванню. Якщо судоми охопили все тіло, слід передусім захистити голову, утримуючи її ззаду. Не слід намагатися відкрити рот і дістати язик, що запав. Необхідно стежити за диханням. Після судом викликати 112, 155 (в Україні – 103).

Цукровий діабет – diabetes mellitus – це розлад вуглеводного обміну, при якому організм не в змозі виробляти потрібну кількість інсуліну. Найбільш частим ускладненням цукрового діабету є гіпоглікемія. **Гіпоглікемія** – стан, коли пацієнт відчуває спрагу, голод, він стає нервовим, іноді агресивними.

Перша допомога: потерпілий заспокоїться, якщо йому дати 2-3 кубики цукру або солодкий напій (100% фруктовий сік), зателефонувати 112, 155 (в Україні – 103).

Раптова серцева недостатність – стан, при якому серцевий м'яз пошкоджений або перевантажений і вже не в змозі перекачувати кров до тканин і, таким чином, вони окислюються. Найбільш частою причиною серцевої недостатності, як правило, є гострий інфаркт міокарда (ІМ), викликаний перешкодою в подачі кисню до певної частини серцевого м'яза. Проявляється раптовим болем за грудиною, яка поширюється на шию або ліву руку, ускладнення дихання, раптовим потовиділенням, слабкістю.

Перша допомога: заспокоїти потерпілого, послабити одяг навколо шиї і талії та зателефонувати 112, 155 (в Україні – 103). Ніколи не давати потерпілому ніяких ліків (наприклад, нітрогліцерин).

ЗАВЕРШЕННЯ

Більшість з нас боїться зустрітися з проблемою віч-на-віч у реальному житті, яке вимагає швидкого і правильного рішення. Перша допомога – це дисципліна, при вивченні якої треба зважати на можливі помилки. Проте, якщо Ви намагатиметеся надати першу допомогу іншій особі якнайкраще, опісля Ви будете добре почуватися. При наданні допомоги особі, яка перебуває у ситуації, що загрожує здоров'ю або життю діє правило «допоможи, але не зашкодь». Допомогу необхідно надавати таким чином, щоб ви не піддалися ризику заподіяння шкоди власному здоров'ю або життю.

ЕКОЛОГІЧНА ЕТИКА

Мартін Паздера

Прешовський університет у м. Прешов, філософський факультет

matopazdera@gmail.com

«Лише любов до усіх створінь зробила з людини людську істоту»

Альберт Швейцер

ВВЕДЕННЯ У ПРОБЛЕМАТИКУ

Лісову педагогіку визначають як складову екологічної освіти, а для екологічної освіти джерелом натхнення є саме екологічна етика. У зв'язку з цим важливо задуматись над тим, які цілі має досягати екологічна освіта, чому має навчити молодих людей і які цінності повинна до них доносити.

Багато авторів визначають екологічну етику як філософську дисципліну, яка є частиною прикладної етики. Вона є прикладною частиною нормативної етики щодо певного комплексу моральних проблем та дилем, передусім пов'язаних з природними субстанціями. Вона є певним вираженням ставлення людини до природи, яка намагається визначити екологічний аспект відповідальності людської поведінки щодо природного світу. Як академічна дисципліна, екологічна етика починає формуватися в 70-х роках ХХ століття. Певним першим імпульсом для її виникнення стало дослідження Лінна Уайта-молодшого під назвою «Історичне коріння нашої екологічної кризи», опубліковане в журналі «Science» в 1967 році. Стаття викликала бурхливу дискусію про більш глибоке аксіологічне відображення кризи довкілля. Водночас це створило простір для розробки не-антропоцентричних (біоцентричних) теорій цінностей. Лешкова Благова зазначає, що найважливішою основою екологічної етики стали етика поваги до життя Альберта, етика Землі Ольдо Леопольда, етика рятувального човна Гаррета Хардіна, глибинна екологія Арне Нейса, екологія глибинного ототожнення, гіпотеза Гая Джеймса Лавлока, концепція Г. Сколімовського, етика поваги до природи Пола У. Тейлора, фемінізм та екофемінізм, етика відношення до тварин Пітера Сінгера і Тома Рігана та інші.

ВИБРАНІ КОНЦЕПЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ЕТИКИ

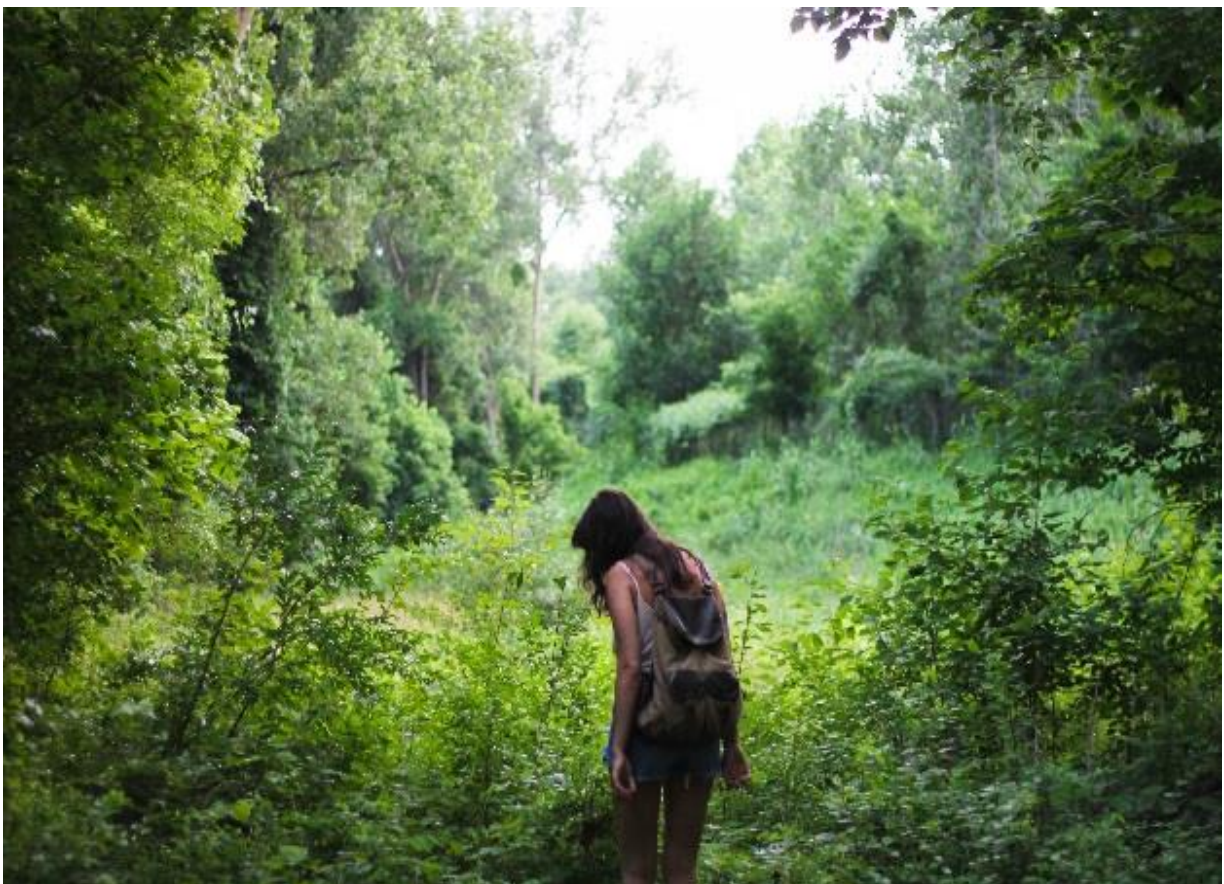
А. Швейцер одним з перших маніфестує думку, що людині потрібно розширити своє етичне сприйняття всього живого. Таким чином етика набуває глибшого обсягу, міняється зі специфічного людського феномену на феномен, який зачіпає усе живе. Етика, яка демонструє любов людини до ближнього, може, на його думку, бути обґрунтована та глибока, але не може бути повною. Повною може бути тільки етика, яка бере до уваги кожную живу

істоту, а нею є етика поваги до життя. Таке охоплення етики поширює любов до всього всесвіту.

У зв'язку з виникненням екологічної етики не менш важливо згадати статтю 1991 року «Етика Землі» відомого автора Ольдо Леопольда. Леопольд вважає, що відсутня етика, яка би займалася відношенням людини до землі, тварин і рослин, які також є жителями Землі. Він стверджує, що відношення до Землі все ще

є строго економічним. Розширення етики на цей третій вимір Леопольд розглядає як еволюційну можливість та екологічну необхідність. Він опирається на припущення, що людина є членом спільноти взаємозалежних істот. Інстинкт веде нас до того, щоб ми змагалися за своє місце в суспільстві, але етичні цінності спрямовують на те, щоб ми співпрацювали. Отже, етика Землі розширює межі цього суспільства таким чином, щоб були залучені ґрунт, вода, рослини і тварини. Етика Землі змінює позицію людини із завойовника на позицію мешканця та передбачає повагу до інших членів суспільства.

Наступним автором, який зробив значний вклад у дискурс з екологічної етики, є Ханс Йонас. Йонас опирається на думку, що обмеження відповідальності за саму людину, яке базується на її відмінності від решти природи залишається істотним обмеженням, навіть певним відлюдненням самої людини і деградуванням її сутності. Хоча відповідальність стосовно людини є абсолютною моральною категорією, вона містить та включає в себе також відповідальність щодо природи, як умову нашого існування та нашої екзистенціальної повноти.

Це лаконічне представлення екологічної етики як філософської дисципліни повинне слугувати теоретичною платформою для її практичного використання в конкретних реальних умовах, в яких реалізується екологічна освіта.

Зв'язок між екологічною етикою та екологічною освітою

Багато авторів розуміють екологічну освіту як щось, що полягає не тільки в нейтральному описі екологічних проблем, але діє, перш за все, як щось, що може змінити структуру цінностей людини. Таким чином, молоду людину (школяра, студента) вона змусить замислитися над цими проблемами набагато глибше. У цьому сенсі це те, що сприяє набуттю здатності автономно морально мислити, оцінювати, діяти, а потім брати на себе відповідальність за свої дії. Екологічна освіта, таким чином, виступає в якості свого роду культивування моральної особистості людини, допомагає розвивати моральні судження, призводить до про-природного підходу і поваги моральних цінностей, таких як людська гідність, гуманність, справедливість і відповідальність. Передумовою для таким чином визначеної екологічної освіти є зміна у нашому мисленні, способі дивитися і думати про людський і поза-людський світ.

Згідно вчення словацького вченого Махала, екологічна освіта мусить створити та підтримувати зацікавлення щодо екологічно прийнятних способів життя, також мотивувати інтерес до здорової природи та діяльності, яка сприяє сталому розвитку населеного пункту та, відповідно, Землі. Людину повинна надихати ідея, що, навіть за допомогою скромних засобів, можна досягнути багатшого життя, яке не обтяжуватиме природне середовище надмірним екологічним слідом. Основна мета такої екологічної освіти – навчити молодих людей (школярів і студентів) визначати ціннісні структури (зразки поведінки), які допоможуть їм у майбутньому самостійно знаходити власний відповідальний підхід до життя, людей, довкілля. Ці цінності вони можуть потім практично демонструвати у повсякденному житті своєю поведінкою, заснованою на етичній та екологічній коректності.

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА

Зразки заходів екологічної освіти, які підтримують цінності екологічної етики на прикладі лісового природного середовища

Захід 1: Опишіть відео «Як людина нищить планету»

Завдання на розвиток критичного мислення, посилення, в першу чергу, цінностей поваги до життя (А. Швейцер), цінностей відповідальності (Г. Йонас), в другу чергу – розвиток емоційності, емпатії та самопізнання. Допомагає в розумінні необхідності добровільної скромності чи помірності у відношенні до природи.

Перебіг заходу: знайдіть в інтернеті

та перегляньте відео «Як людина нищить планету». Після перегляду відео відбувається обговорення з учасниками, яке мотивується наступними питаннями:

1. Як ти почувався/почувалася після перегляду відео?
2. Які частини відео найбільше тебе зацікавили або обурили та чому?
3. Спробуй за допомогою кількох речень підсумувати головну думку відео.
4. Ти дізнався/дізналася із відео щось, чого досі не знав/знала?
5. Чому людина не має бути байдужою до охорони природи?
6. Як людина може запобігти нищенню природного середовища?
7. Яким чином людина може господарювати, яким конкретним продуктам може віддати перевагу, як може використовувати джерела енергії?

У кінці обговорення учасникам можна задати письмове завдання на одну сторінку на тему «Споживацький спосіб життя».

Захід 2: Історія мого дерева

Даний захід підходить для проведення у зовнішньому середовищі, розвиває емоційність, емпатію і креативність, повагу до життя, у ньому є елементи екології глибокого ототожнення як одного з основних напрямків біоцентрично орієнтованої екологічної етики.

Перебіг заходу: учасники заходу мають створити пари, одному з пари зав'язують очі. Інший йому допомагає дійти до дерева. Той, у кого зав'язані очі, повинен доторкнутися до дерева, обійняти його, помацати. Має відчутти його стовбур, гілки. Потім розповідає, як себе відчуває. Тоді учасник має вигадати історію життя «свого» дерева і розповісти її іншим. Намагається ототожнити себе з деревом, описує, як воно росло від зернятка аж до великого дерева, все, що дерево пережило, що відбувалося у лісі, що воно побачило, хто його бачив, для кого воно було джерелом тепла, домом, для чого ще можна було б його використати.

Захід 3: Один з багатьох

Захід спрямований на розвиток емпатії, толерантності, творчості, солідарності, розуміння біоцентричної рівності. Захід демонструє самореалізацію в душі глибинної екології, або екології глибокої ідентифікації. Учасники повинні усвідомити значення біорізноманіття та повагу до життя (А. Швейцер).

Перебіг заходу: учасники утворюють коло (сидячи або стоячи). Кожен учасник обирає будь-яку рослину, дерево або тварину, яка живе у лісі. Керівник викликає першого учасника з кола, щоб той міг обміркувати та сказати, чому саме він/вона є важливим для лісу, звертаючись до інших від імені цієї тварини, рослини чи дерева. Учасник описує (прямо не називаючи), як виглядає, чим живиться та уподібнює рухи цього створіння природи. Інші намагаються відгадати, що це за створіння. Учасник, крім слів, використовує рухи, жести та міміку. Те саме по черзі робить кожен із кола.

Наприкінці група намагається подумати про те, без кого б міг існувати ліс і чому. Потім відбувається обговорення питання про зв'язки в лісовій екосистемі, значення співпраці між компонентами екосистеми, важливості біорізноманіття.

Захід 4: Як вести лісове господарство

Цей захід розвиває відповідальність та помірність, допомагає зрозуміти потребу в розумному господарюванні у контексті сталого розвитку.

Лісозаготівля є необхідною діяльністю для ведення лісового господарства. Вона має свої обов'язкові правила і принципи, які її регулюють. За допомогою лісозаготівлі людина отримує сировину, продукти якої кожен день використовує у своєму житті: дерев'яні меблі, папір, олівці, паливо. У той же час вивільняється простір для зростання інших дерев.

Відповідальне ведення лісового господарства передбачає оновлення лісу – природне поновлення або підсажування молодих деревцят. Таким чином, цикл отримання поновлюваної деревної сировини буде безперервним, і ліс, разом з усіма його перевагами для людей, залишатиметься й надалі.

Перебіг заходу: представте учасникам мішаний різнопорідний та різновіковий ліс, у якому є дерева від 1 до 120 років. Спробуйте разом визначити дерева, які слід видалити (зрубати). Які критерії Ви врахували при своєму виборі? Що буде далі зі зрубаними деревами? Які предмети виготовляються з дерева? Що ще нам дають дерева, ліс? Що трапиться з лісом, якщо у ньому постійно вирубуватимуть дерева? Чи потрібно висаджувати у лісі нові дерева?

Захід 5: Наш Ліс

Даний захід розвиває відповідальність, допомагає розвивати розуміння контексту, загальне розуміння важливості біорізноманіття. Вторинно розвиває креативність.

Перебіг заходу: повідомте учасникам, що будете розповідати про наші ліси. Дайте кожному учаснику ручку або кольоровий олівець. Підготуйте папір формату А4 для усіх учасників програми і на кожному напишіть різні літери алфавіту. Окремі папірці покладіть на землю. Поясніть учасникам, що будете ставити їм запитання, а їх завдання полягатиме в тому, щоб наступити на папір, на якому знаходиться перша літера їх відповіді. Якщо вже всі стоять біля своїх папірців, попросіть їх вголос прочитати свою відповідь та намалювати її на папері з відповідною літерою. Поставте учасникам наступні запитання: Що Ви можете знайти у нашому лісі? Чому наші ліси для нас важливі? У кінці Ви повинні мати на землі кольорову мозаїку з різних зображень.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Komu patří Zem – Metodická příručka globálního vzdělávání pro učitel'ov. Dostupné na internete: http://www.globalnevzdelavanie.sk/sites/default/files/komu_patri_zem.pdf

JONAS, H. (1997): *Princip odpovědnosti*. Praha: OIKOYMENH.

LEOPOLD, A. (1991): Etika Země. In: *Filosofický časopis*, 39/6, s. 1011-1026.

LEŠKOVÁ BLAHOVÁ, A. (2011): Environmentálna výchova bez (environmentálnej) etiky? In: M. Dupkalová – I. Ištván (ed.): *Medzinárodná vedecká elektronická konferencia pre doktorandov, vedeckých pracovníkov a mladých vysokoškolských učiteľov*. Prešov: FHPV PU, s. 544-549.

LEŠKOVÁ BLAHOVÁ, A. (2015): *Environmentálne hodnoty v etickej výchove*. Prešov: FF PU.

SCHWEITZER, A. (1993): *Náuka úcty k životu*. Praha: DharmaGaia

ŠPERKA, J. (1995): *Teória výchovy*. Prešov: UPJŠ v Košiciach – PF v Prešove

MÁCHAL, A. (2015): K zmyslu, hodnotám a cieľom environmentálnej výchovy. In: V. de Oliveira Andreotti (ed.): *Environmentálna výchova v súvislostiach*. Zvolen: Technická univerzita vo Zvolene; Živica, s. 41-48.

MEDAL, R. (2015): Korene environmentálnej výchovy a jej súčasný stav na Slovensku. In: V. de Oliveira Andreotti (ed.): *Environmentálna výchova v súvislostiach*. Zvolen: Technická univerzita vo Zvolene; Živica, s. 103-118.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

DUBNIČKA, I. (2007): *Kultúra a environmentálna kríza*. Nitra: UKF v Nitre.

JEMELKA, P. – LESŇÁK, S. (2008): *Environmentálna etika*. Prešov: FFPU.

KOHÁK, E. (2011): *Zelená svatozář: Kapitoly z ekologické etiky*. Praha: SLON.

LORENZ, K. (1990): *Osm smrtelných hříchů*. Praha: Panorama.

ŠMAJS, J. (2008): *Filosofie - obrat k Zemi. Evolučně ontologická reflexe přírody, kultury, techniky a lidského poznání*. Brno: Academia. I

ZELINA, M. (2011): *Stratégie a metody rozvoja osobnosti dieťaťa*. Bratislava: IRIS

Нотатки:

Нотатки: